

RYSSLAND

Sedan 2014 har förbindelserna mellan EU och Ryssland varit utsatta för stora påfrestningar på grund av Rysslands olagliga annektering av Krim, stödet till separatistgrupper i östra Ukraina, dess politik i grannskapsområdet, desinformations- och inblandningskampanjer och de inhemska människorättskränkningarna. Efter det att Ryssland inledde sin oprovocerade, orättfärdiga och olagliga aggressionskrig mot Ukraina den 24 februari 2022 avbröts det återstående politiska, kulturella och vetenskapliga samarbetet.

RÄTTSLIG GRUND

- Avdelning V i [fördraget om Europeiska unionen](#): Externa åtgärder.
- Artiklarna 206–207 (handel) och artiklarna 216–219 (internationella avtal) i [fördraget om Europeiska unionens funktionssätt \(EUF-fördraget\)](#).
- Partnerskaps- och samarbetsavtal (bilaterala förbindelser).

FÖRBINDELSERNA MELLAN EU OCH RYSSLAND

Fram tills Majdan-rörelsens protester i Ukraina i november 2013 hade EU och Ryssland byggt upp ett "strategiskt partnerskap" (avtalet om partnerskap för modernisering som lanserades 2010) och förhandlat fram ett nytt avtal för att fördjupa samarbetet som lanserades 2008 och som bland annat omfattade handel, ekonomi, energi, klimatförändring, utbildning, kultur och säkerhetsfrågor, inbegripet terrorismbekämpning, icke-spridning av kärnvapen och konfliktlösning i Mellanöstern. EU var en varm förespråkare av Rysslands anslutning till Världshandelsorganisationen (WTO) som fullbordades 2012. Rysslands olagliga annektering av Krim i mars 2014 och bevisen för att Ryssland stödde stridande separatister i östra Ukraina och de ryska försöken att hindra tillträdet till Azovska sjön blev startskottet för en genomgripande översyn av EU:s politik gentemot Ryssland.

Sedan mars 2014 har EU, liksom USA, Kanada, Australien och andra västländer, successivt infört restriktiva åtgärder mot Ryssland. Till en början omfattade 2014 års EU-sanktioner mot Ryssland individuella restriktiva åtgärder såsom frysning av tillgångar och viseringsförbud riktade mot medlemmar av den ryska eliten, ukrainska separatister och de organisationer som är associerade med dem, samt diplomatiska sanktioner, vilket innebar att toppmötena mellan EU och Ryssland ställdes in och att det nya samarbetsavtalet mellan EU och Ryssland upphävdes samt att Ryssland uteslöts från G8. Mer omfattande ekonomiska sanktioner mot Ryssland följde senare, efter de inledande restriktionerna för handeln med Krim och sektoriella sanktioner mot vapenhandel, energi och finansiellt samarbete med Ryssland. Som svar på detta antog Ryssland i augusti 2014 [motsanktioner](#) och förbjöd många jordbruksbaserade livsmedelsprodukter från EU (motsvarande 43 % av EU:s totala export av jordbruksbaserade livsmedel till Ryssland och 4,2 % av EU:s totala export av jordbruksbaserade livsmedel till omvärlden 2013). Trots sanktionerna och

motsanktionerna stod EU kvar som Rysslands största handelspartner och Ryssland var EU:s femte största handelspartner fram till 2021.

Dessutom omprövade EU sina förbindelser med Ryssland genom EU:s globala säkerhetsstrategi från 2016, där de betecknades som "en central strategisk utmaning". I mars 2016 fastställde Europeiska unionens råd fem vägledande principer som ska tillämpas på EU:s förbindelser med Ryssland: 1) Genomförande av Minskavtalet om konflikten i östra Ukraina som en grundläggande förutsättning för alla betydande förändringar i EU:s hållning gentemot Ryssland. 2) Stärkta förbindelser med EU:s östliga partnerländer och andra grannländer, inbegripet Centralasien. 3) Stärkande av EU:s motståndskraft (t.ex. energitrygghet, hybridhot eller strategisk kommunikation). 4) Selektivt engagemang med Ryssland om frågor av intresse för EU. 5) Behovet av att upprätta direkta personkontakter och stödja det civila samhället i Ryssland.

Sedan den 24 februari 2022, då Ryska federationen inledde sin olagliga, oprovocerade och orättfärdiga militära aggression mot Ukraina, har Ryssland betraktats som en angripare mot Ukraina och EU har omorienterat sin strategi mot Ryska federationen.

I mars 2022 antog EU sin [strategiska kompass för säkerhet och försvar](#), och erkände att Ryssland utgjorde "ett långsiktigt och direkt hot mot den europeiska säkerheten", vilket var ett uttryck för en betydande förändring av förbindelserna mellan EU och Ryssland sedan 2016. Denna strategi underbyggdes ytterligare i Natos strategiska koncept, som antogs i juni 2022, där det anges att "Ryska federationen är det mest betydande och direkta hotet mot de allierades säkerhet och mot freden och stabiliteten i det euroatlantiska området".

Sedan 2022 har därför EU:s strategi gentemot Ryssland utformats med följande vägledande principer: 1) Ryssland måste isoleras internationellt och sanktioner införs mot landet för att förhindra det att föra krig. 2) Det internationella samfundet måste säkerställa ansvarsskyldighet genom att hålla Ryssland, enskilda förövare och medhjälpare ansvariga för brott mot folkrätten och krigsförbrytelser som begåtts i Ukraina. 3) EU:s grannländer måste stödjas, bland annat genom EU:s utvidgningspolitik, och partner världen över behöver få hjälp att hantera konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. 4) Ett nära samarbete med Nato och partner i hela världen bör stödjas för att försvara den regelbaserade världsordningen. 5) EU:s motståndskraft måste stärkas, särskilt när det gäller energitrygghet och kritisk infrastruktur, och Rysslands cyber- och hybridhot, informationsmanipulering och inblandning måste motverkas. 6) Det civila samhället, människorättsförsvarare och oberoende medier måste stödjas inom och utanför Ryssland, samtidigt som man tar itu med hot mot säkerheten och den allmänna ordningen i EU.

EU har i starkast möjliga ordalag fördömt Rysslands olagliga, oprovocerade och orättfärdiga aggressionskrig mot Ukraina liksom dess attacker mot civila och civil infrastruktur. EU har efterlyst ett omedelbart och ovillkorligt tillbakadragande av alla ryska trupper från hela Ukrainas territorium inom landets internationellt erkända gränser. EU har påpekat att detta anfallskrig utgör en flagrant och grov kränkning av FN-stadgan och av de grundläggande principerna i internationell rätt, och att Ryska federationen bär fullt ansvar för detta. Europeiska rådets ordförande Charles Michel har också belyst dess återverkningar på världsordningen och förklarade

följande den 1 mars 2022: "Det är inte bara Ukraina som attackeras. Folkrätten, den regelbaserade världsordningen, demokratin och människans värdighet är också under attack. Detta är ren och skär geopolitisk terrorism". Dessutom har EU:s ledare betonat att Ryssland, Belarus och alla som är ansvariga för krigsförbrytelser och andra ytterst allvarliga brott kommer att ställas till svars för sina handlingar i enlighet med internationell rätt. EU har också fördömt Rysslands användning av livsmedel som vapen i kriget mot Ukraina och den globala livsmedelskris som Ryssland därmed har utlöst. EU ansåg också att skenfolkomröstningarna som Ryssland anordnade i september 2022 i de tillfälligt ockuperade områdena i Ukraina var olagliga och illegitima och avvisade kraftfullt Rysslands försök att legitimera eller normalisera sin olagliga militära kontroll och försöket till annektering av delar av ukrainska territorier.

Som svar på Rysslands invasion antog EU:s medlemsstater snabbt hårdare sanktioner i nära samarbete med partner, däribland Förenta staterna, Förenade kungariket, Kanada, Australien och Japan. Sedan den 24 februari 2022 har EU kraftigt utvidgat de restriktiva sektorsåtgärderna genom [13 på varandra följande sanktionspaket](#) (fram till april 2024) och lagt till ett betydande antal personer och enheter på sanktionsförteckningen i syfte att ytterligare öka trycket på Ryssland för att få slut på kriget. Syftet med de restriktiva åtgärderna är att försvaga Rysslands ekonomiska grund, beröva landet viktig teknik och viktiga marknader och avsevärt minska landets förmåga att föra krig. Förhandlingar pågår om ett 14:e sanktionspaket.

Den snabba följd av 13 paket med [EU-sanktioner](#) som redan har betecknats som en "sanktionsrevolution" har lett till en unik uppsättning åtgärder riktade mot nyckelsektorerna i den ryska ekonomin och landets politiska eliter. [Varje paket](#) har stegvis ändrat och utvidgat tillämpningsområdet för de sanktionssystem som antagits från och med 2014, med tillägg av en ny ordning som förbjuder import av varor med ursprung i de olagligt annekterade territorierna Donetsk, Luhansk, Cherson och Zaporizjzja till EU. Sanktionspaketen är tänkta att slå hårt och ha omfattande effekter inom finans-, energi-, transport- och luftfart-, teknik-, rådgivnings- och mediesektorerna samt för metall, lyx och andra varusektorer. Export- och importrestriktionerna omfattar [mer än 50 % av handeln mellan EU och Ryssland före kriget](#).

Utöver de individuella och ekonomiska sanktionerna har därefter ett antal diplomatiska sanktioner införts, bland annat upphävande av viseringslättnader mellan EU och Ryssland. Tillsammans med andra WTO-medlemmar enades EU om att neka behandling som mest gynnsam nation för ryska produkter och tjänster på EU:s marknader.

I slutet av april 2024 omfattade sanktionsförteckningarna mer än 2 100 enskilda personer och enheter. Bland de personer som är föremål för sanktioner finns Ryska federationens president Vladimir Putin, Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov, de 351 ledamöter av statsduman som ställde sig bakom erkännandet av de tillfälligt ockuperade territorierna i regionerna Donetsk och Luhansk, högt uppsatta tjänstemän och militär personal, desinformationsaktörer, de ansvariga för missilangrepp mot civila, kritisk civil infrastruktur och för kidnappningar och sedan olagliga adoptioner av ukrainska barn, och många andra. Flera högt uppsatta medlemmar av Wagnergruppens legosoldatororganisation fördes upp på sanktionsförteckningen. I juni 2023 vidtog rådet [sanktioner mot nio personer](#)

för att ha dömt den ryska oppositionspolitikern, demokratiaktivisten och Kreml-kritikern Vladimir Kara-Murza till 25 års fängelse på grundval av politiskt motiverade åtalspunkter och falska anklagelser. På senare tid har även sådana personer inom det ryska fängelsesystemet och rättsväsendet som kan knytas till Aleksej Navalnyjs död lagts till på sanktionsförteckningen.

Utöver de många sanktionerna har EU också intensifierat kampen mot Rysslands kringgående av dem. För att undvika att effektiviteten i EU:s sanktioner undergrävs av export genom tredjeländer har EU infört nya åtgärder för att förhindra kringgående av sina exportförbud för specifika varor och teknik, särskilt varor med dubbla användningsområden, kritiska komponenter och avancerad teknik.

Dessutom lades "överträdelsen av restriktiva åtgärder" i förteckningen över "EU-brott" och rådet enades den 9 juni 2023 om att införa brott och påföljder för överträdelser av EU:s sanktioner och att göra det lättare att utreda, lagföra och bestraffa brott mot påföljdsåtgärderna i hela EU.

I september 2022 [upphävde](#) EU:s medlemsstater helt och hållet 2007 års avtal om förenklade viseringsförfaranden mellan EU och Ryssland, men kommissionen antog [riktlinjer](#) för att se till att upphävandet inte inverkar negativt på dem som behöver skydd och personer som reser till EU för viktiga ändamål, såsom journalister, oliktankande och företrädare för det civila samhället.

Som repressalier mot EU och andra internationella sanktioner mot Ryssland efter landets invasion av Ukraina i februari 2022 offentliggjorde den ryska regeringen en förteckning över "fientliga" främmande länder, som omfattar EU:s medlemsstater, Förenade kungariket, USA och andra länder med ett sanktionssystem mot Ryssland. Människor från dessa nationer är nu föremål för ett allt mer invecklat system med motåtgärder, som påverkar olika affärsmässiga och finansiella uppgörelser med en rysk koppling. Den 31 mars 2022 beslutade de ryska myndigheterna också att avsevärt utvidga sin spärllista till att omfatta EU:s högsta ledning, ett antal EU-kommissionärer och chefer för EU:s militära organ samt lejonparten av Europaparlamentets ledamöter, vilka gör att de nekas rätten till att resa in på ryskt territorium. Denna förteckning offentliggörs inte officiellt, vilket utesluter alla möjligheter till överklagande, i motsats till EU:s reseförbud. Den ryska svarta listan omfattar också högt uppsatta tjänstemän från vissa EU-medlemsstaters statsförvaltningar och ledamöter av nationella parlament samt offentliga personer och mediepersoner.

Med tanke på att Rysslands provocerade och orättfärdiga invasion av Ukraina är en flagrant kränkning av internationell rätt och av principerna i FN-stadgan har EU stött ukrainska och internationella insatser för att säkerställa ansvarsskyldighet för krigsförbrytelser och andra allvarliga brott som begåtts, inbegripet aggressionsbrott, samt för den massiva skada som orsakats. Europeiska kommissionen fortsätter att stödja Internationella brottmålsdomstolens arbete men har också förklarat sig beredd att samarbeta med det internationella samfundet för att inrätta en särskild internationell ad hoc-tribunal för att utreda och lagföra Rysslands aggressionsbrott mot Ukraina, begångna av den politiska och militära ledningen i Ryska federationen och dess allierade, särskilt Belarus. I maj 2023 fick Eurojust nya befogenheter att bevara, analysera och lagra bevis för att underlätta ytterligare utredningar av

krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten som begåtts på Ukrainas territorium. I juli 2023 inrättades det internationella centrumet för lagföring av aggressionsbrottet mot Ukraina (ICPA) inom Eurojust, med deltagande av medlemmar i EU:s gemensamma utredningsgrupp.

Europeiska kommissionen har också undersökt olika sätt att använda frysta ryska tillgångar för Ukrainas återhämtning och återuppbyggnad, i samordning med internationella partner, i enlighet med EU-rätten och internationell rätt. Sedan Rysslands invasion av Ukraina har 260 miljarder euro av Rysslands centralbankstillgångar har frysts i G7-länderna, varav två tredjedelar innehas i EU. Vid G7-toppmötet i juni 2024 kommer man att diskutera hur strategierna kan samordnas mellan de internationella parterna.

I enlighet med Europeiska rådets överenskommelse diskuterar medlemsstaterna nu möjligheten att använda de extraordinära intäkterna från Rysslands centralbankstillgångar som är immobiliserade i EU. Den 12 februari 2024 antog [rådet en rättslig ram för att sätta undan dessa extravinster](#). Ett andra förslag lades fram den 18 mars om att anslå 90 % av dessa intäkter till den europeiska fredsfaciliteten för att öka det militära stödet till Ukraina och 10 % för att tillgodose återuppbyggnadsbehoven och stödja den ukrainska försvarsindustrins kapacitet. Ingen överenskommelse har ännu nåtts, men det har rapporterats om framsteg.

Under Vladimir Putin, och framför allt från och med 2012, har utrymmet för individuella och kollektiva åtgärder gradvis men systematiskt minskat genom rättsliga restriktioner och riktade hot mot kritiker. Under årens lopp har de ryska myndigheterna infört omfattande rättsliga restriktioner för "utländska agenter" och "oönskade" och "extremistiska" organisationer, riktade mot hundratals icke-statliga organisationer, samtidigt som censuren av medier, internet och sociala medier har ökat avsevärt. Allt fler aktörer i det civila samhället, människorättsförsvarare och oberoende journalister har stämplats som "utländska agenter", trakasserats och fängslats, människorättsorganisationer har stängts ned och yttrandefriheten, friheten att delta i fredliga sammankomster och föreningsfriheten har inskränkts. Undersökande och datadriven journalistik har också blivit en måltavla, medan de statskontrollerade medierna oförtröttligt har fört fram en bild av en "belägrad fästning" under angrepp från "det kollektiva väst". Dessutom hölls parlamentsvalen 2016 och 2021, liksom de lokala och regionala valen i september 2022, i en restriktiv politisk och mediemässig miljö, vilket ledde till en stor seger för Putins parti Enade Ryssland. Valobservatörerna (fram till 2016) och de oberoende medierna fann att valen inte på långa vägar uppfyllde internationella normer och att de präglades av bedrägerier, mobilisering på arbetsplatser, systematisk utestängning av oppositionen och andra oegentligheter. I september 2023 höll Ryska federationen regionala val, bland annat på de ockuperade territorierna i Ukraina, [som fördömdes av EU och ansågs olagliga och illegitima](#). [Experter konstaterade](#) att dessa val var ännu [mindre rättvisa och fria](#) än de tidigare valen. Ryska medborgares möjligheter att utöva sin rösträtt har försämrats till den grad att dessa val kan anses vara helt frikopplade från genuina demokratiska principer.

Efter att ha inlett sin fjärde mandatperiod som president 2018 iscensatte Vladimir Putin konstitutionella ändringar 2020 som kommer att göra det möjligt för honom att stanna kvar vid makten efter 2024 (teoretiskt fram till 2036). I mars 2024 fick Vladimir

Putin sin femte presidentperiod med 87,28 % och ett valdeltagande på 77,44 % av de röstberättigade väljarna i ett val som ansågs odemokratiskt. Presidentvalet ägde rum den 15–17 mars i en mycket restriktiv miljö och under stark propaganda. EU utfärdade ett [uttalande](#) att den varken erkänner eller kommer att erkänna anordnandet av dessa så kallade "val" på Ukrainas territorium eller deras resultat. Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik/kommissionens vice ordförande Josep Borrell förklarade att valet grundades på repressiva lagar, som kännetecknades av avsaknaden av trovärdig konkurrens och oberoende medier, av godtyckliga frihetsberövanden av ledare för den politiska oppositionen, företrädare för det civila samhället och journalister och präglades också av [den ryska oppositionsledarens och Sacharovpristagaren Aleksej Navalnyj plötsliga död](#), som satt frihetsberövad i en av Rysslands hårdaste straffkolonier. Vid en debatt i Europaparlamentet den 10 april 2024 förklarade [Borrell](#) att de i en sådan miljö inte kan kallas "val". Dessutom är det andra gången i rad (från och med parlamentsvalen 2021) som Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) inte har kunnat övervaka val i landet.

Efter ett årtionde av en krympande offentlig sfär under Vladimir Putin inleddes en ny spiral av inhemskt politiskt förtryck efter Aleksej Navalnyjs återkomst till Ryssland i januari 2021, och den har ökat dramatiskt sedan Rysslands fullständiga invasion av Ukraina inleddes i februari 2022. Alla skiljaktiga åsikter eller avvikelser från den officiella versionen av händelserna är föremål för sanktioner, och kritiska röster i samhället har marginaliserats ytterligare. I [EIU:s demokratiindex 2023](#) beskrivs Ryssland som en "auktoritär regim", och rankas på 144:e plats av 167 länder, och lägre än Nicaragua, Venezuela och Niger. Ryssland föll nio platser i rangordning av mediefrihet i det internationella pressfrihetsindexet [World Press Freedom Index](#) efter landets invasion av Ukraina, till plats 167 av 180, med en situation som beskrivs som "mycket allvarlig". FN:s särskilda rapportör för människorättssituationen i Ryska federationen, Mariana Katzarova, har vid ett flertal tillfällen betonat att människorättssituationen i Ryssland har försämrats avsevärt sedan invasionen av Ukraina, med ett mönster av förtryck av medborgerliga och politiska rättigheter.

Sedan den 24 februari 2022 har 20 000 antikrigsdemonstranter frihetsberövats i Ryssland och det finns för närvarande över 1 000 politiska fångar enligt [OVD-Info](#). EU har fördömt de systematiska tillslagen mot icke-statliga organisationer, civilsamhällesorganisationer, människorättsförsvare och oberoende journalister både inom och utanför Ryssland och fortsätter att stödja ryssar som har uttalat sig eller protesterat mot kriget i Ukraina. EU har upprepade gånger bekräftat sin solidaritet med Vladimir Kara-Murza, Aleksej Navalnyj, Ilja Jasjin, Oleg Orlov och alla ryssar som har åtalats, fängslats eller hotats för att ha fortsatt att kämpa för mänskliga rättigheter och säga sanningen om regimens olagliga handlingar.

GÄLLANDE AVTAL

Den rättsliga grunden för förbindelserna mellan EU och Ryssland är det partnerskaps- och samarbetsavtal som undertecknades i juni 1994. Avtalet gällde ursprungligen för tio år och har därefter förlängts automatiskt varje år. I avtalet anges de huvudsakliga gemensamma målen och fastställs den institutionella ramen för bilaterala kontakter (däribland regelbundna samråd om de mänskliga rättigheterna och presidenttoppmöten vartannat år, vilka för närvarande är lagda på is).

Vid toppmötet i Sankt Petersburg 2003 stärkte EU och Ryssland sitt samarbete genom att införa fyra "gemensamma områden": ett område för ekonomi, ett område för frihet, säkerhet och rättvisa, ett område för yttre säkerhet och ett område för forskning, utbildning och kultur. På regional nivå inrättade EU och Ryssland, tillsammans med Norge och Island, den nordliga dimensionen 2007, med fokus på gränsöverskridande samarbete i Östersjö- och Barents-områdena. I juli 2008 inleddes förhandlingar om ett nytt avtal som skulle gälla "rättsligt bindande åtaganden" på områden som politisk dialog, rättvisa, frihet, säkerhet, ekonomiskt samarbete, forskning, utbildning, kultur, handel, investeringar och energi. Ett partnerskap för modernisering upprättades 2010. Förhandlingar om ett avtal om förenklade viseringsförfaranden ingicks under 2011. Rysslands intervention i Krim ledde dock till att alla dessa samtal avbröts. Under 2014 frös Europeiska rådet samarbetet med Ryssland (med undantag för gränsöverskridande samarbete och kontakter människor emellan) liksom EU:s finansiering till förmån för Ryssland genom internationella finansiella institutioner. Förbindelserna mellan EU och Ryssland har varit ansträngda sedan Rysslands olagliga annektering av Krim och staden Sevastopol 2014 och dess destabiliserande åtgärder i östra Ukraina. Efter det att Ryssland inledde sin invasion av Ukraina den 24 februari 2022 avbröts det återstående politiska, kulturella och vetenskapliga samarbetet.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Europaparlamentet godkände partnerskaps- och samarbetsavtalet 1997 inom ramen för samtyckesförfarandet.

Parlamentet har antagit en rad resolutioner om Ukraina, i vilka man tydligt fördömer Rysslands olagliga annektering av Krim 2014 och Rysslands roll för att destabilisera östra Ukraina. I [juni 2015](#) och [mars 2019](#) antog parlamentet resolutioner om läget avseende förbindelserna mellan EU och Ryssland där parlamentet ställde sig bakom EU:s sanktioner och betonade behovet av att ge ett mer ambitiöst finansiellt EU-stöd till det ryska civilsamhället och främja direkta personkontakter, trots de problematiska förbindelserna. I resolutionen från 2019 uttrycktes stor oro över Rysslands internationella agerande, särskilt i länderna i det östliga partnerskapet. Resolutionen kritiserade också försämringen av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna i Ryssland och föreslog att Ryssland inte längre skulle betraktas som en "strategisk partner" till EU. I september 2021 antog parlamentet en [rekommendation](#) om inriktningen på de politiska förbindelserna mellan EU och Ryssland, enligt vilken "EU måste se till att allt ytterligare engagemang gentemot Kreml kommer att ske på villkoret att Kreml lovar att sluta med sin inhemska aggression mot sitt eget folk, stoppa det systematiska förtrycket av oppositionen, ... politiska fångar ... och ... civilsamhällesorganisationer, att upphäva eller ändra alla lagar som är oförenliga med internationella normer, såsom de om "utländska agenter" ... och att upphöra med sin yttre aggression mot grannländerna". EU uppmanas att ha klart definierade röda linjer och att avstå från att fortsätta samarbetet med Ryssland bara för att hålla dialogkanalerna öppna. Man efterlyser också en vision och en strategi för EU:s framtida förbindelser med ett fritt, välmående, fredligt och demokratiskt Ryssland.

Före 2014 ville parlamentet se ett nytt och heltäckande avtal med Ryssland baserat på gemensamma värderingar och intressen. Parlamentet har dock vid upprepade tillfällen

uttryckt sin oro över respekten för de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen och den demokratiska situationen i Ryssland, till exempel när det gäller lagar mot "hbtqi-propaganda", avkriminaliseringen av ringare former av familjevåld, tillslagen mot oberoende icke-statliga organisationer eller sådana som får finansiering från andra länder än Ryssland, etc. Parlamentet har i synnerhet fördömt de exempellösa kränkningarna av de mänskliga rättigheterna för befolkningen i Krim, särskilt tatarerna. Under 2018 krävde parlamentet att den ukrainska filmregissören Oleg Sentsov, som motsatte sig den olagliga annekteringen av Krim, skulle frigges. Han tilldelades Sacharovpriset samma år. Sentsov släpptes 2019 som en del av ett utbyte av fångar mellan Ryssland och Ukraina. Parlamentet fördömde kraftfullt mordförsöket på Aleksej Navalnyj 2020.

Sedan Rysslands anfallskrig mot Ukraina inleddes har parlamentet antagit flera resolutioner som fördömer den ryska aggressionen och de brott som begåtts i dess kölvatten och har uttryckt sitt starka stöd för Ukrainas oberoende, suveränitet och territoriella integritet inom landets internationellt erkända gränser.

Under hela perioden efter Rysslands storskaliga invasion av Ukraina har [Europaparlamentet varit en stark anhängare av kraftfulla och effektiva EU-sanktioner](#) som ett viktigt instrument mot Ryska federationen, Belarus och Ryska federationens allierade. Parlamentet har begärt att ryska tillgångar som frysts av EU ska förverkas och att de ska användas för att hantera återuppbyggnaden av Ukraina och som ersättning till offren för Rysslands aggression. När det gäller samarbetet om sanktioner runt om i världen har Europaparlamentet uppmanat sina partner att anpassa sig till dessa sanktioner och är oroat över att flera tredjeländer samarbetar med Ryssland för att hjälpa landet att kringgå sanktioner.

I sin [resolution av den 23 november 2022](#) kategoriserade parlamentet Ryssland som en statlig sponsor av terrorism och som en stat som använder terroristmetoder, och uppmanade det internationella samfundet att stå enade när det gäller att fastställa ansvarsskyldighet för krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och aggressionsbrott. I flera resolutioner har parlamentet efterlyst att president Putin, andra ryska ledare och deras belarusiska allierade ska ställas till svars för de aggressionsbrott som de har begått. I sin [resolution av den 19 januari 2023](#) stöder parlamentet inrättandet av en särskild internationell tribunal för att lagföra det aggressionsbrott mot Ukraina som begåtts av den politiska och militära ledningen i Ryska federationen och dess allierade, särskilt Belarus. Parlamentet uttrycker också sitt fulla stöd för den pågående utredning av situationen i Ukraina som Internationella brottmålsdomstolens (ICC) åklagare har inlett, inbegripet påstådda krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord. I mars 2023, när det tillkännagavs att ICC:s arresteringsorder hade utfärdats för Vladimir Putin och Maria Lvova-Belova, den ryska presidentens kommissarie för barns rättigheter, på grund av de olagliga deportationerna av ukrainska barn till ryskt territorium, välkomnade Europaparlamentet beslutet under en debatt i kammaren.

I [sin rekommendation av den 8 juni 2022 om EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik efter det ryska aggressionskriget mot Ukraina](#) uppmanade parlamentet vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, Josep Borrell, att verka för en helhetssyn på Ryska federationen och överge alla selektiva kontakter med Moskva med anledning av de grymheter och

krigsförbrytelser som iscensattes av ryska politiska eliter och som begåtts av ryska trupper, deras proxyaktörer och legosoldater i Ukraina och på andra håll.

I sin [resolution av den 16 februari 2023](#) erkände parlamentet att Rysslands anfallskrig i grunden har förändrat den geopolitiska situationen i Europa, och uppmanade därför EU att fatta djärva, modiga och övergripande politiska, säkerhetsmässiga och finansiella beslut och fortsätta Ryska federationens internationella isolering.

Samtidigt anser parlamentet också att kommissionen, Europeiska utrikestjänsten och medlemsstaterna bör börja reflektera över hur man kan samarbeta med Ryssland i framtiden och hur man kan bistå landet med en framgångsrik övergång från en auktoritär regim till ett demokratiskt land som avstår från revisionistisk och imperialistisk politik, i enlighet med sin [resolution av den 6 oktober 2022](#).

Innan anfallskriget inleddes hade parlamentet redan i årtal fördömt den ryska regimens inhemska förtryck och den ökande försämringen av människorättsituationen i landet. När Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina upprepade parlamentet sitt starkaste fördömande, särskilt av de allvarliga begränsningarna av åsikts- och yttrandefriheten, rätten till fredliga sammankomster och föreningsfrihet samt de systematiska tillslagen mot organisationer i det civila samhället, människorättsförsvare, oberoende medier, advokater och den politiska oppositionen. Europaparlamentet har också djupt beklagat den grovt repressiva ryska lagstiftningen, bland annat om "utländska agenter" och "oönskade organisationer", ändringarna av strafflagen samt massmedielagen, vilka används för att begå rättsliga trakasserier mot avvikande åsikter i landet och utomlands och för att undergräva oberoende medier. EU har dessutom fördömt den kontinuerliga och ökande censuren i Ryssland.

I synnerhet har parlamentet upprepade gånger fördömt Ryssland för domen mot Aleksej Navalnyj, som tilldelades [Europaparlamentets Sacharovpris](#) 2021. Då fler aktivister greps och fängslades antog parlamentet två resolutioner – den [7 april 2022](#) och [20 april 2023](#) – där man fördömde det ökande förtrycket i Ryssland, särskilt fallen Vladimir Kara-Murza och Aleksej Navalnyj. Som ett led i kampanjen "Free Navalnyj" installerade parlamentet den 26–30 juni 2023 framför parlamentets byggnad i Bryssel en fullskalig kopia av isoleringscellen (sjizo), där Aleksej Navalnyj avtjänade sitt 9,5-åriga straff. Evenemanget, som anordnades inom ramen för verksamheten inom gruppen för demokratistöd och valsamordning (DEG), syftade till att uppmärksamma Aleksej Navalnyjs svåra situation och informera allmänheten om förtrycket av den politiska oppositionen i Ryssland. Den 29 februari 2024 antog parlamentet [en resolution](#) efter Aleksej Navalnyjs plötsliga död och betecknade det som "mord" för vilket den ryska regeringen och Vladimir Putin personligen bär straffrättsligt och politiskt ansvar. Parlamentet uppmanade den höga representanten/vice ordföranden Josep Borrell och medlemsstaterna att ställa det ryska politiska ledarskapet och de ryska myndigheterna till svars och bestraffa dem som varit inblandade i rättegångar, domar, fängelsestraff och fängelseförhållanden. Parlamentet fördömde återigen upptrappningen av den ryska regimens kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

I sin resolution av den [5 oktober 2023 uttryckte parlamentet oro över Zarema Musajeva](#), en människorättsförsvare från Tjetjenien. Parlamentet har också kraftfullt och konsekvent fördömt kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Tjetjenien.

Parlamentet har uttryckt sin solidaritet och sitt stöd för människor i Ryssland och Belarus som protesterar mot Rysslands anfallskrig mot Ukraina och har krävt att medlemsstaterna ska skydda och bevilja asyl till ryssar och belarusier som förföljs för att ha uttalat sig mot kriget samt till ryska och belarusiska desertörer och vapenvägrare. Parlamentet har också uppmanat EU-institutionerna att samarbeta med ryska demokratiska ledare och det civila samhället och stöder inrättandet av ett nav för demokrati för Ryssland, med Europaparlamentet som värd. Europaparlamentets talman träffade några företrädare för den ryska oppositionen 2022, och underutskottet för mänskliga rättigheter håller regelbundna diskussioner med ryska oberoende journalister, det civila samhället och företrädare för oppositionen. Enskilda ledamöter av Europaparlamentet anordnade också ett rundabordssamtal om framtiden för ett demokratiskt Ryssland den 5–6 juni 2023 med företrädare för EU-institutionerna, ledamöter av Europaparlamentet och framstående företrädare för olika strömningar av Rysslands fria medier och politiska opposition.

Den 25 april 2024, före sitt valuppehåll, [höll parlamentet en viktig omröstning där man drog slutsatsen att det så kallade presidentvalet i Ryssland den 15–17 mars var olagligt och odemokratiskt](#), och fördömde otvetydigt det olagliga så kallade valet i de tillfälligt ockuperade territorierna i Ukraina. Parlamentet uppmanade också EU:s medlemsstater och det internationella samfundet att inte erkänna resultatet av presidentvalet som legitimt, eftersom det varken var fritt eller rättvist eller uppfyllde de grundläggande internationella normerna för val och därför saknade demokratisk legitimitet.

Den 14 februari 2024 anordnade gruppen för demokratistöd och valsamordning och Europaparlamentets delegation för förbindelserna med Ryssland gemensamt [en konferens](#) där företrädare för den ryska oppositionen och människorättsadvokater inbjuds att diskutera innebörden av detta presidentval.

Förbindelserna med ryska lagstiftare utvecklades framför allt i den parlamentariska samarbetskommittén (PCC), ett interparlamentariskt forum som inrättats genom partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Ryssland. Mellan 1997 och början av 2014 fungerade den parlamentariska samarbetskommittén EU-Ryssland som en stabil plattform för att utveckla samarbetet och dialogen mellan delegationer från Europaparlamentet och det ryska parlamentet. Sedan mars 2014 har parlamentet emellertid låtit de interparlamentariska förbindelserna med det ryska parlamentet ligga nere, i enlighet med de EU:s restriktiva åtgärder till följd av den ukrainska krisen. Parlamentets delegation till den parlamentariska samarbetskommittén EU-Ryssland fortsätter dock att sammanträda regelbundet för att analysera och hålla debatter om hur Rysslands anfallskrig mot Ukraina påverkar omvärlden och landet i sig, särskilt de ryska myndigheternas upptrappade tillslag mot det ryska civila samhället. I detta sammanhang diskuterar delegationen regelbundet med företrädare för den ryska oppositionen, människorättsförsvarare, det civila samhället, icke-statliga organisationer och oberoende journalister samt med internationella experter.

Parlamentet har inte bjudits in till Ryssland för att övervaka val sedan 1999.

Vanessa Cuevas Herman
04/2024